

CARTIER Rotonda

Angela BACIU s-a născut pe 14 martie 1970, la Brăila. Este poetă, prozatoare, publicistă, trainer. Membră a Uniunii Scriitorilor din România; membră a PEN-Clubului din România.

Autoare prolifică, s-a ilustrat în mai multe genuri literare, cum ar fi **poezie**: *Maci în noiembrie* (1997), *Trei zile din acel septembrie* (2003), *Tinerețe cu o singură ieșire* (2004), *De mâine până mai ieri, alaltăieri* (2007), *Hotel Camberi* (2017), *Charli. Rue Sainte-Catherine 34* (2017), *Mic dejun la Frida* (2020), *Spiegel scrie peste tot* (2021), *Paltonul lui Nino – in memoriam George Almosnino* (2024, antologie de versuri); **interviu**: *Despre cum nu am ratat o literatură grozavă* (2015), *De la Toulouse-Lautrec în port la Rotterdam* (2024, interviuri cu Nora Iuga); **memorialistică**: *4 zile cu nora* (2015); **teatru**: *mai drăguț decât dostoievski* (2017, în colaborare cu Nora Iuga), *Dimineața vecinilor* (2024, în colaborare cu Nora Iuga). După textele ei s-au jucat următoarele spectacole: *mai drăguț decât dostoievski*, în regia lui Chris Simion-Mercurian, Festivalul Internațional de Teatru „Undercloud”, edițiile din 2018 și 2020, București; *ce-i aia apă verde pe cerul gurii*, în regia lui Chris Simion-Mercurian, Festivalul Internațional de Teatru „Undercloud”, ediția 2021 și 2023, București.

Pentru activitatea sa literară, a obținut numeroase premii – la festivaluri de poezie și târguri de carte.

Angela **Baciu**

De la Toulouse-Lautrec
în port la Rotterdam

— *Interviuri cu* —

NORA IUGA

2014 – 2024

R o t o n d a
CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel.: fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: vanzari@cartier.md

cartier.ro

cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate online pe cartier.ro & cartier.md

și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks și pe cartier.ro & cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău.

Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău.

Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Dorin Onofrei

Credit fotografic: Angela Baciu

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Angela Baciu

DE LA TOULOUSE-LAUTREC ÎN PORT LA ROTTERDAM

Ediția I, iunie 2025

© 2025, Editura Cartier, pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Baciu, Angela.

De la Toulouse-Lautrec în port la Rotterdam: Interviu cu Nora Iuga, 2014-2024/

Angela Baciu; coperta: Vitalie Coroban; design: Marina Darii. – Ed. 1. – [Chișinău]: Cartier, 2025

(Bons Offices). – 67, [8] p.: fot. – (Rotonda/colecție coordonată de Em. Galaicu-Păun,

ISBN 978-9975-79-907-2). [300] ex.

ISBN 978-9975-86-860-0.

821.135.1-83

B 13

poem cu dedicație:

cândva într-o piramidă

„primul meu cititor
e Angela B.
stă în fotoliu
și mi-ascultă ultimele
fiindcă pe primele
le știe de mult
o inspir
fiecare pas al Angelei B.
începe exact
în urma pasului meu

Angela B. e o pisică
mare și neagră
o panteră
venită din sudul îndepărtat
stă lângă mine și toarce
atunci îmi regizează
un spectacol de umbre și lumini
mă fac că nu știu
și continui

cap sau pajură
o fi dormit Angela cândva
într-o piramidă
sau într-o peșteră

din valea regilor
pe stradă trec acum
perechi fără rimă
fete compuse din două picioare
lungi cât obeliscul
din piața concordiei
peste care tronează
o lună pândită de-o oaie
și mâncată de-un țap
de unde frumoasa urare:
proțap!”

Nora IUGA

(publicat în volumul „Fetița strigă-n pahar”,

Editura Nemira, 2023)

motto:

ce mai face profesora
ta de germană?
deschide fereastra
să intre puțină frivolitate!
Vona Luca

I. pentru Nora

1.

Ai uitat tot, Marquerite!

- Acum, când am împlinit... 93 de ani, pentru mine e... duminică în fiecare zi.
- Dragă Angela, se pare că prietenia noastră nu se va sfârși decât odată cu plecarea mea definitivă.
- Mi-am devorat totdeauna prietenii până la dispariție, poate de aceea au dispărut și ei din viața mea definitiv.
- Cel mai bun prieten al meu rămâne **George Almosnino**...
- O, scriu mai mult ca oricând. Scriu în fiecare zi.
- Am fost față în față cu cea mai seducătoare clădire pe care am văzut-o vreodată...

***Angela Baci:** Dragă Nora, e duminică și uite că stăm împreună la o cafea. Știi că nu prea suporti weekendurile, de câte ori mă întrebi în ce zi suntem, parcă e un făcut, îți răspund la fel: „E duminică”. Mirată, îmi răspunzi tot la fel, ca de fiecare dată: „Iar e duminică? Dar nu mai muncește nimeni?”. Cum arată duminicile tale... copil de duminică?*

Nora Iuga: Mama avea, mai ales când locuiam în Germania, unde taticu era șef de orchestră la un local select, totdeauna un program special de duminică. Atunci se cânta doar „Café-konzert” și duminicile erau rezervate – în afara filmelor cu Shirley Temple ori cu Stan și Bran – serilor când luam împreună masa cu mama la localul unde cânta taticu...

Din păcate, acum, când am împlinit... 93 de ani, pentru mine e... duminică în fiecare zi. Plimbările sunt de fiecare dată când ies la cumpărături, o jumătate de oră pe zi, mai degrabă tratament pentru picioare decât plimbare; sau cu tine și Tiberiu... și, firește, nesfârșitul televizor, unde urmăresc cu precădere filmele romantice franțuzești. Dar mai am o pasiune, tot mulțumită televizorului, meciurile Rapidului, care pentru mine sunt o nesfârșită relație familială.

Angela Baciú. Fotografie de Simona Andrei

A.B.: E tare bine în sufrageria ta cu toate cărțile de-a valma, manuscrise, poeme pe masa de lucru și pe scrin, cu decorațiuni de Crăciun, păpușa primită de la noi când ai împlinit 90 de ani, fotoliul lui Nino (din verde devenit maro) în care-ți odihnești cuvintele... măști, medicamente, pixuri, calendare cu pisici (îmi place să ți le cumpăr în fiecare an), teste COVID, diplome, o sticlă cu vin roșu, flori uscate, o pereche de mănuși, colierul de lemn, monede, papucii tăi negri, scrumiera în care scutură scrumul Tiberiu și iar poeme... și iar nu mă lași să îți fac ordine pe birou...

N.I.: Dragă Angela, se pare că prietenia noastră nu se va sfârși decât odată cu plecarea mea definitivă... am impresia că te simți

bine în atmosfera ultraintimă a ambientului meu de toate zilele... în care vechimea mobilelor împrumută respirația cărților și cărțile, o anumită boemă ușor extravagantă a spiritului.

Îți dai seama că nu-mi place să-mi faci ordine pe birou, fiindcă sectorul medicamentelor de pe masa mea de scris seamănă cu... un cartier de blocuri, unele foarte înalte, altele întinzându-se pe orizontală... care îmi populează cartierul interior, ținându-mi trează memoria echilibrului meu fizic și mental...

A.B.: Biblioteca ta seamănă cu tine, nu merge în rândul lumii, nu vrea să fie împlânzită, nu se satură de citit, nu se așază cronologic, nu se scutură de praf decât atunci când vrea ea... și sunt toți acolo: Silvia Plath, Dostoievski, Mazilescu, Mariana Marin... Ce a însemnat pentru tine prietenia literară? Vorbește-mi despre prietenii tăi de ieri... de azi...

N.I.: O, din lista ta foarte generoasă lipsesc multe nume de prieteni, care au contat enorm în devenirea mea... știi... Mi-am devorat totdeauna prietenii până la dispariție, poate de aceea au dispărut și ei din viața mea definitiv. Tu faci aici o listă aproximativă... dacă m-aș apuca s-o fac eu, ar lipsi poate unii din cei numiți de tine... știi, stabilitatea memoriei e cea mai dureroasă infirmitate... e un fel de a muri treptat...

A.B.: Doar am aruncat un ochi...

N.I.: O listă care poate fi confirmată, și totuși aș putea scoate din ea următoarele nume: Daniel Turcea, Leonid Dimov, Nina Cassian... și aș adăuga Constantin Abăluță, Gabriela Adameșteanu, Maria Banuș, Kafka, Aglaja Veteranyi, Adela Greceanu, Erich Maria Remarque, Arthur Rimbaud, Octavian Soviany, François Villon, Cehov, Paul Celan... dar cel mai bun prieten al meu rămâne George Almosnino...

Vai, Angi dragă, dacă m-aș apuca să vorbesc despre ei, mi-ar ieși pentru fiecare un roman... mai interesant ar fi să-mi facă cineva un portret după portretele caracterologice ale celor citați de mine.

Nora Iuga. Fotografie de Angela Baciu

Nu știi dacă între prietenia literară și cea bazată pe afinități spirituale sau afective este un garant sigur pentru o legătură durabilă...

A.B.: Povestește-mi o întâmplare frumoasă din viața ta pe care nu vrei s-o uiți niciodată!

N.I.: O, da, am cunoscut la Sibiu, când am fost profesoară de germană, un tânăr schizofrenic internat la Spitalul de psihiatrie din acel burg medieval, care mi-a hrănit toată nebunia poetică. Din primele replici schimbate am intrat brusc în registrul lui cognitiv și s-a creat între noi o relație care se petrecea într-o realitate ireală. După o săptămână – în care el era românul emigrat în Franța și eu

soția lui, născută la Reșița – după întâlnirea noastră în Dumbravă, unde m-a învățat să dansez pavană, epuizată de efortul de a mă conecta la același sistem de gândire cu el, i-am spus în cele din urmă că... eu nu sunt **Marquerite de Navarre** și el mi-a răspuns cu glasul răpus de tristețe: „Ai uitat tot, Marquerite!...”.

Am rămas la colțul străzii și l-am privit cum se depărta și nu voi ști niciodată dacă nu cumva, în amintirea lui, eram cu adevărat Marquerite de Navarre.

A.B.: Mi-ai povestit că ai copilarit cu fotografia regelui Mihai pe perete. Nu te-am întrebat niciodată cum erau acele vremuri, când erai fetiță, și ce însemna monarhia și regele. Dar cum a fost momentul acela când ați fost, în sfârșit, față în față?

N.I.: Ultima dată când l-am văzut pe **regele Mihai** s-a întâmplat când un grup de poeți, printre care mă aflam și eu, am fost invitați la Palatul Elisabeta. Regele Mihai era cu vreo 10 ani mai mare ca mine și..., având tabloul lui în dormitorul bunicii, în fața patului meu, era normal, zic eu, ca fetița de 9 ani să se îndrăgostească de frumosul rege în vârstă de 18 ani...

Văzându-l acum, după aproape 50 și ceva de ani, când am avut singura ocazie să ciocnesc cu el un pahar de șampanie, am îndrăznit să-i amintesc de vizitele pe care le făcea la Școala Generală „Regina Maria”, la ridicarea fanionului, unde eu cântam refrenul cântecului patriotic „Iar când fraților m-oi duce/ De la voi și-o fi să mor...”. Cel mai frumos rege de pe mapamond însă... nu i-a acordat nicio atenție, deși cântasem solo, când aveam doar 9 ani, refrenul imnului. Sigur nu a făcut-o, mi-am zis, că era de față și **regina Ana**... cred că fabulez, desigur!

*A.B.: Ai ajuns la 93 și te simți mai bine ca oricând. În ultima vreme ai publicat poezie, traduceri, ți-a apărut volumul **alături cu drumu**, ți s-au reeditat patru cărți, ai fost tradusă în Franța, l-ai tradus pe **Rolf Bossert**, amândouă am scris o piesă de teatru pentru **Grivița 53** – ce-i aia apă verde pe cerul gurii? 53 de stări, ai fost*

plecată în turneu cu filmul De ce mă cheamă Nora, când cerul meu e senin – filmul Carlei Teaha despre viața ta, ți-a fost publicat volumul Fetița strigă-n pahar ce va fi tradus în curând în Germania, am scris amândouă Dimineața vecinilor – un fel de continuare a cărții mai drăguț decât dostoievski... Ce faci în 2024? Robinetul inspirației... Încă este deschis? Mai scrii?

N.I.: O, scriu mai mult ca oricând. Scriu în fiecare zi. Am revenit la o formulă pe care nu am mai experimentat-o până acum: poezie cu ritm și rimă, cultivând un „absurd” în tușe aparent grotești, ceea ce nu e deloc stilul meu, dar mă amuză! Mai vedem!

A.B.: Știi, hai să ne jucăm puțin: ce făceai într-o zi de duminică la... 28 de ani?

N.I.: Ce mi-ai făcut, Angi? Am exersat fel de fel de calcule să aflu anul, luna și ziua când... Aveam 28 de ani și n-am găsit nimic semnificativ, așa că las totul să se desfășoare aleatoriu, că tot m-am simțit eu o viață întregă egipteană, fără să o fac pe profa de istorie din clasa a V-a să mă prezinte elevilor ca pe un exemplar clasic de fizionomie egipteană, ceea ce aflu acum... că ție ți se întâmplă mult mai des. O fi ceva în acest ciudat alfabet hieroglific... și dacă las semnele să se așeze pur și simplu în voia lor? Oricum, nu cerceta aceste legi...

Dar aș putea crede într-o anticipare. În orice caz, această duminică mă duce cu gândul la... acea duminică hărăzită de aștri, duminica însoțirii mele oficiale cu Nino...

A.B.: Dar în altă zi de duminică la... 43 de ani?

N.I.: Și la 43... Ce făceam eu în altă duminică? Aici matematica îmi dă mari bătaii de cap... Oricum nu știu de ce ziua de naștere a lui Tiberiu bate insistent la poarta memoriei mele destul de nesigure, mai ales când e vorba de calcule matematice...

A.B.: Dar ce făceai și în duminica aia de aprilie când aveai vreo... 71?

N.I.: Dacă îmi aduc bine aminte, am fost față în față cu cea mai seducătoare clădire pe care am văzut-o vreodată...

A.B.: *Când erai la New York?*

N.I.: Da, exact, eram la New York, sedusă până la punctul grației și al rafinamentului maxim pe care l-am descoperit vreodată în capodoperele arhitecturale văzute de mine! E vorba de Chrysler Building, un zgârie-nori din New York, pe care am avut fericirea să-l văd și să nu mă pot sustrage din fascinația lui, cu care m-a devorat pur și simplu, vreme de 10 zile, bucățică cu bucățică... Și azi, numai când mă gândesc la el, mă simt captivă în fascinația lui.

A.B.: *Dragă Nora, a început să se întunece, se lasă seara și cred că abia aștepți filmul de la ora 22.00 de pe TVR Cultural, ce ai vrea să vezi?*

N.I.: Ce film aș vrea să revăd?! Filmul rusesc **Idiotul**. Ar fi pentru mine a patra vizionare a unui film. Asupra mea a avut un efect de transpunere absolută dintre-o irealitate reală într-o realitate ireală...

Artă: sfâșiere pură de gheață și de căldură!...

(Duminică, 11 februarie 2024, București)

2.

Gara de Nord seamăna atât de bine cu târgul de oale din Sibiu

motto:

„câtă mână liberă mi-a întins Dumnezeu...”

- Gările... stârnesc, în special, Gara de Nord, ale cărei peroane sordide, răscolite de voci care se caută ori se despart... trezesc în mine frica aceea, aproape ancestrală, a necunoscutului predestinat, care poate fi, de fiecare dată, un pașaport pentru eșafod!...
- Câtă poezie... să poți încă profita de romantismul unei plimbări vara, când adie zefirul și... eventual, la braț cu domnul Mihai Șora, să-l auzi spunând: „Numai o călătorie cu trenul e o călătorie adevărată!”.
- ...Am fost atât de aproape de Țara de Foc, cu ocazia unor lecturi în America, și nu m-am gândit să risc o escapadă și să-mi permit marea aventură de a vedea... cetele rebele de cai sălbatici alergând liberi prin Țara de Foc...
- Eu zic că norocul meu, de copil născut duminică, e și faptul că suntem amândouă poete și avem și o zestre comună, datorită apartenenței la un leagăn comun, prin părțile Galațiului și Brăilei, de unde proveneau și bunicii mei...
- Sigur, scrisul e o călătorie în subsolul nostru neexplorat, unde sunt scoicile alea negre, pline de perle și neaflate încă de nimeni... Trebuie să fii un înotător încercat, să ajungi până la ele, și mirosul aspru de sare marină te va conduce la bogata sursă a norocului!

A.B.: *Dragă Nora, știi, atât de mult îmi place să vorbesc cu tine despre călătorie și călătorii, despre mirajul lumilor necunoscute, despre oameni și întâmplări... Astăzi vom merge dintr-o călătorie în alta și în alta... apoi în alta, parcă ghidate de o păpușă Matrioșka.*

Suntem în Gara de Nord. Câtă lume e!... Mai avem timp până la plecarea trenului, hai să bem o cafea! Să vorbim despre viață, trenuri de noapte, să râdem și să plângem, să ne jucăm și să spunem poezii...

N.I.: Ce curios... Cum de ți-a venit să legi cuvântul *tren* de... *poezie*. Pe mine cuvântul *tren*, nemaivorbind de sunetul ritmic al roților, mă face să-mi scandez frazele!

A.B.: *Ce înseamnă pentru tine Gara de Nord? și gările, în general?!*

N.I.: Dragă Angi... mă întreb... oare gările sunt acele locuri, unde ne așteptăm pe noi, cei pe care nu i-am mai văzut de mult?! Peroanele gărilor, cărucioarele hamalilor, vocea care anunță sosirea ori plecarea unui tren de noapte spre o destinație necunoscută... ascunde întotdeauna un mister imprevizibil!

Întâlnirea cu aerul rece al unei destinații care are, de fiecare dată, partea ei de mister: *Que sera, sera?!* și de aceea gările... stârnesc, în special, Gara de Nord, ale cărei peroane sordide, răscolite de voci care se caută ori se despart... trezesc în mine frica aceea, aproape ancestrală, a necunoscutului predestinat, care poate fi, de fiecare dată, un pașaport pentru eșafod!...

A.B.: *Când spui Gara de Nord... unde te duce gândul?*

N.I.: (*râde*) Ah, Gara de Nord seamănă atât de bine cu târgul de oale din Sibiu într-o zi de sâmbătă (ce coincidență, și azi e sâmbătă!), când băieții de la școala generală nr. 2 agățau, pe Corso, ursulinele de la Institutul de Maici Catolice...

Curios?! Și, în ciuda vacarmului, șepcuțele negre ale fetelor, pistrii băieților, uruitul cărucioarelor încărcate de bagaje și strigătul vânzătorilor de ziare au ceva din cuplarea unui răs cu un plâns care cade ca o ploaie de vară pe peron, numai că în Gara de Nord fustele fetelor se scurtează vertiginos...

Stai să vezi ce am scris acum:

*„venea o moară pe siret
într-un boschet*

*la maglavit de voile georgette
ea era una la părinți
c-o floare-n dinți
la șapte sfinți...*

*era și unul pierre sau paul
soarele sfânt i-a dat de gol
și un descânt
și-a luat avânt...*

A.B.: *Parcă te-ai întristat!...*

N.I.: Știi, îmi amintesc... Peroanele erau pline de manechine... devastate de un bombardament neașteptat, cum a fost ăla din 4 aprilie 1942... când fortărețele zburătoare n-au acordat întotdeauna atenția cuvenită fratelui mai mic și, din cauza diferenței de fus orar, au ras Calea Griviței de la rubrica „gimnastică pe aparate”!

Dar să continui poemul:

*„trei pistrui ori trei păstori
se treziră de cu zori
și mâncau răbdări prăjite
la crâșma lui moș arvinte
ăl de-a înțârcat bălaia
colo-n gară la strehaia*

*dă cu zarul colo-i rinul
și dincoace severinul
trece-un tren
cu boi pe drum
ai grijă că iese fum*

A.B.: *Interesant experimentul tău, încerc să nu te încurc... Și totuși, ce înseamnă călătoria cu trenul? Sunt curioasă, mai ții minte prima ta călătorie?*

N.I.: O călătorie cu trenul a ajuns să fie azi un fel de plimbare – *allegro, ma non troppo* – la pas, într-un tramvai cu cai...

Câtă poezie... să poți încă profita de romantismul unei plimbări vara, când adie zefirul și... eventual, la braț cu domnul Mihai Șora, să-l auzi spunând: „*Numai o călătorie cu trenul e o călătorie adevărată!*”.

Îmi amintesc primul drum cu mama în Germania, la Düsseldorf, unde ne aștepta tata, care conducea o orchestră de cameră în orașul de pe Rin.

Ce vremuri! Țin minte doar că drumul a durat trei zile și două nopți, eu aveam trei ani și am dormit cu capul în poala mamei.

*„toți se strâng astăzi la gară
și parisul dă pe-afară
și toți cântă marseieza
că s-a măritat coafeza
la bistrou la capoulette
se servește beaujolais...”*

Ce ai vrut să mă mai întrebi?

A.B.: *Pune un deget pe hartă, există un loc pe lumea asta unde nu ai fost și ți-ai fi dorit?*

N.I.: Vai, cum să nu fie! Totdeauna se întâmplă să uiți să iei pe ac un ochi când împletești un ciorap! Sunt lucruri pe care, odată pierdute, nu le mai poți recupera niciodată! Am fost atât de aproape de Țara de Foc, cu ocazia unor lecturi în America, și nu m-am gândit să risc o escapadă și să-mi permit marea aventură de a vedea... cetele rebele de cai sălbatici alergând liberi prin Țara de Foc...

Câte prilejuri de libertate absolută, câtă mână liberă mi-a întins Dumnezeu și eu nici nu mi-am dat seama că Atotputernicul îmi face un dar!